

Les noves logiques migratories des segle XXI

Gérard-François Dumont

▶ **To cite this version:**

Gérard-François Dumont. Les noves logiques migratories des segle XXI . Congres internacional sobre l'acollida de les persones nouvingudes, Generalitat de Catalunya, pp.19-32, 2009, 978-84-393-7897-6. halshs-01669393

HAL Id: halshs-01669393
https://shs.hal.science/halshs-01669393

Submitted on 20 Dec 2017

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Conferència inaugural

Les noves lògiques migratòries del segle XXI

Sr. Gerard-François Dumont
Universistat de la Sorbona. París
Director de *Population et Avenir*

Moltes gràcies, senyor secretari, com pot veure no conec la llengua catalana, però no parlaré tampoc en castellà, llengua que també desconec.

Abans, la consellera ha conclòs el seu parlament desitjant que Catalunya sigui acollidora; els puc dir que ho és, perquè per primera vegada des de fa molt temps l'avió que em portava de París va arribar ahir amb antelació: això mostra realment que Catalunya s'avança potser en aquests projectes, en matèria d'immigració, respecte a Europa. Durant aquesta intervenció, provaré de resumir el concepte de les noves lògiques migratòries en el segle XXI i procuraré no allargar-me gaire, per tenir temps després, si així es desitja, de fer un debat durant el qual em podran preguntar sobre els temes que els interessin.

Així doncs, per entendre aquestes noves lògiques migratòries, en primer lloc és convenient recordar que el tema de les migracions ha estat al centre de la història de les societats, de les civilitzacions i de les religions. Per als qui considerin que venim d'Adam i Eva, sens dubte recorden que Adam fou el primer emigrant, perquè va ser foragitat del paradís pel comportament que hi havia tingut, i aquesta és la raó per la qual no som al paradís, si bé Catalunya és un paradís.

La història d'Abraham és una mica semblant, i, si avui es parla del conflicte, desgraciadament, del Pròxim Orient, és perquè Abraham va emigrar d'Ur a Canaan. L'èxode és sens dubte un episodi fundador de la religió jueva i, pel que fa a la religió musulmana, se sap que el seu calendari arrenca del que s'anomena l'Hègira, és a dir, l'emigració de Mahoma. Aquests exemples posen en evidència la importància del fet migratori en la història, i aquesta importància encara és certa avui dia: ho confirma l'Organització de les Nacions Unides, que calcula que el nombre de migrants internacionals és d'una mica més de 200 milions. No obstant això, la situació en el segle XXI és nova –cosa que intentaré demostrar–, perquè en el nostre segle hi ha, per descomptat, els factors migratoris clàssics, però s'afegeixen a aquests factors migratoris clàssics noves lògiques migratòries; així doncs, en una primera part els recordaré els factors migratoris clàssics i després posaré en evidència com són les lògiques noves. Comencem, per tant, pels factors migratoris clàssics, que són tres en total. En

primer lloc, els factors politicoreligiosos, és a dir, de les poblacions que migren d'un país a un altre per raons polítiques o religioses, o perquè hi ha un govern que no desitja seguir veient-los en el seu territori, o perquè desitgen tenir una certa llibertat religiosa.

Començaré per un exemple francès, per il·lustrar aquests factors: el que s'anomena la revocació de l'Edicte de Nantes, és a dir, el dia que el rei Lluís XIV va decidir que els protestants a França deixaven de ser considerats com a autèntics francesos. En revocar l'Edicte de Nantes que garantia la pau religiosa a França, Lluís XIV va empènyer els protestants francesos a marxar; molts protestants francesos van abandonar França cap a Alemanya o els Països Baixos, on, de fet, encara avui viuen els seus descendents. Un altre exemple, sens dubte, és el trencament que hi va haver després de la Segona Guerra Mundial a Europa, amb el Teló d'Acer. Durant molt temps els règims lliberticides d'Europa de l'Est van experimentar una molt forta migració, especialment una migració d'Alemanya de l'Est cap a l'Alemanya de l'Oest; aquesta és la raó per la qual, com se sap, per intentar impedir aquesta migració, es va construir el mur de Berlín, i, fins i tot, després de la construcció del mur de Berlín la pressió migratòria va ser considerable, fins al punt que va ser la pressió migratòria la que va fer caure el Teló d'Acer. És un fet poc conegut i per això vull recordar aquest esdeveniment històric que se situa abans de la caiguda del mur de Berlín. Els alemanys de l'est volien marxar absolutament d'Alemanya de l'Est, van agafar el seu Trabant, és a dir, el seu cotxe, van travessar Txecoslovàquia, van arribar a Hongria, i es van presentar a la frontera entre Hongria i Àustria. I en aquell moment, el Govern hongarès va tenir només una solució, és a dir, que si no obria la frontera, s'hauria vist obligat a emprar la força militar; així, el Govern hongarès va decidir obrir la frontera entre Hongria i Àustria, i, en aquell moment, el Teló d'Acer va caure, perquè el Teló d'Acer era com una cadena, i quan hi ha una anella que salta, cau tota la cadena. Tot i que el simbolisme de la caiguda del mur de Berlín és més important en els nostres records, en realitat va ser la caiguda del Teló d'Acer la que va ser l'esdeveniment fonamental, justament a causa de la pressió migratòria a la frontera entre l'est i l'oest. Sens dubte, avui, aquests factors politicoreligiosos segueixen existint i se'n veuen molts exemples arreu del món, de poblacions que migren per raons polítiques.

Segon factor clàssic: els factors econòmics, és a dir, les persones que, com que volen millorar les seves condicions de vida, migren a un altre país, perquè esperen tenir-hi més ingressos, condicions professionals millors i potser també recursos que els permetin eventualment enviar diners a la família que s'ha quedat al país d'origen. Aquestes migracions econòmiques també són un factor clàssic, que hem vist en el decurs de la història i que podem il·lustrar amb els suïssos. En el segle XIX, un determinat nombre de suïssos, en una Suïssa que en aquell moment era molt pobra, va decidir marxar per trobar millors condicions de vida a l'Argentina. Aquells suïssos, al cap d'un cert temps, van aconseguir guanyar una mica de diners a l'Argentina i van decidir

crear la Casa Suïssa de Varadero. Varadero és una ciutat que es troba a uns 150 km de Buenos Aires. Era l'any 1899. Aquest exemple dels suïssos és encara vigent avui dia, de persones que abandonen el seu territori per millorar la seva situació econòmica.

El tercer factor de migració clàssica és el factor demogràfic, és a dir, el fet que els territoris tinguin una població relativament densa, amb una joventut relativament nombrosa. Aquest és un factor que facilita la migració. Per il·lustrar aquest factor demogràfic, ens fixem en Cabília, la regió d'Algèria. Històricament Cabília ha estat sempre una terra prou densa, amb els pobles al cim de les muntanyes. Cabília va ser, de fet, la primera regió d'Algèria que va encetar l'actitud d'emigració, i en particular, d'emigració cap a França a partir de la fi del segle XIX. En una segona època, va ser quan les altres regions d'Algèria també es van convertir en regions de sortida cap a Europa. A partir del moment en què es produeixen aquestes situacions, sens dubte, hi ha un potencial migratori susceptible de posar-se en marxa.

En distingir aquests tres factors clàssics: polític, econòmic i demogràfic, potser pensem que ho hem entès tot, però la realitat és, sens dubte, molt més complexa. És més complexa perquè és molt difícil distingir què pertany a l'àmbit polític i què a l'àmbit econòmic. Si agafem l'exemple d'un determinat nombre de migracions del sud cap al nord, es pot dir que són migracions econòmiques en la mesura que aquestes poblacions proven de millorar el seu nivell de vida anant cap al nord, però són també migracions polítiques quan aquestes poblacions vénen de països on la gestió econòmica no és gaire bona i on la política no permet un desenvolupament suficient; per tant, potser si aquests països tinguessin un millor govern, la causa política no hi tindria cap paper. Així doncs, es produeixen majoritàriament migracions mixtes. Els factors es conjuminen els uns amb els altres, i és la raó per la qual cal concretar que aquests factors migratoris clàssics entren també en lògiques combinades amb factors que il·lustraré en primer lloc amb la immigració africana d'avui. La immigració africana és al mateix temps política, econòmica i demogràfica: política, perquè sabem que hi ha insuficiències de govern en un determinat nombre de països d'Àfrica; econòmica, perquè els africans desitgen millorar les seves condicions de vida o senzillament poder mantenir la seva família, i també demogràfica, perquè en la seva història demogràfica, Àfrica és en un període en què disposa d'un potencial migratori important, ja que aquestes generacions més nombroses són generacions de joves actius, que són els qui exerceixen aquest potencial migratori.

Donaré un altre exemple, perquè ara he plantejat un exemple de migració sud-nord. Voldria posar un exemple de migració sud-sud. Aquí tenen el Marroc, a la part superior del mapa, i a la part sud del mapa, l'antic Sàhara espanyol, que és molt conegut a Espanya, tenint en compte la història de la colonització. Quan Espanya va renunciar a la seva sobirania política sobre l'antic Sàhara espanyol, es va plantejar el tema del futur d'aquest territori. L'any 1975, com se sap, el rei Hassan II va organitzar el que es va anomenar una marxa verda, és a dir, una marxa dels marroquins cap a l'antic Sàhara espanyol. Aquesta política del Marroc va ser una actitud migratòria al mateix temps que política, perquè es tractava d'afirmar mitjançant l'establiment

de marroquins del nord a l'antic Sàhara espanyol la sobirania del Marroc sobre aquest territori. En segon lloc, va ser una migració econòmica en la mesura que els marroquins que van acceptar anar a viure a l'antic Sàhara espanyol es beneficiaven de les condicions econòmiques favorables del Govern de Rabat. I, sens dubte, aquesta migració va ser demogràfica en la mesura que, en aquest immens territori que és l'antic Sàhara espanyol, hi havia aproximadament 150.000 habitants: per tant hi havia lloc per poblar aquest territori.

Amb aquests exemples veiem com es combinen els diferents factors migratoris clàssics, però voldria precisar que aquests factors migratoris clàssics segueixen produint-se avui, i d'exemples no en falten. Un exemple més recent, el dels birmans que van cap a Tailàndia per raons polítiques: s'hi afegeixen noves lògiques migratòries, i aquestes noves lògiques migratòries estan lligades a tres processos fonamentals que coneix el nostre segle XXI. El primer procés és el procés de la globalització. Cal dir que per *globalització* entenem el conjunt de les decisions polítiques que tenen per efecte esborrar les fronteres, tant si es tracta de globalització regional, com en el cas de l'espai Schengen o de la Unió Europea, com si es tracta de globalització planetària. Perquè en la mesura que les fronteres s'esborren, òbviament es facilita la migració. Si considerem l'exemple de la globalització europea, sabem que fa 20 anys un finlandès que es volia establir a Portugal havia de batallar llargament; avui el finlandès que es vol establir a Portugal no necessita cap autorització administrativa i només s'ha de traslladar senzillament a Portugal, i quan arribi a Portugal de seguida es pot posar a treballar en una empresa, ocupar-se, també sense autorització administrativa. Qualsevol regió del món que pren decisions per facilitar a l'interior la lliure circulació de les persones, facilita, sens dubte, els moviments migratoris. Això és particularment cert dins la Unió Europea, tenint en compte l'ampliació de la Unió Europea a 27 països. Aquest fenomen de la globalització es pot comprovar també en altres regions del món, i especialment a Amèrica, a través d'un cert nombre d'organitzacions regionals, el desenvolupament de la qual no és tan important com el de l'espai Schengen. Però, amb tot, té l'avantatge d'haver obert les fronteres. Tenim el Mercosur, per exemple, l'Associació de Mesoamèrica, o l'Associació del Carib, etc., totes aquestes decisions polítiques que han provocat que s'obrin més les fronteres i, per tant, els fluxos migratoris nous entre aquests diferents països.

Així doncs, és aquest primer factor migratori clàssic, aquesta primera nova política migratòria, aquestes decisions de globalització, que faciliten les fronteres. També es pot esmentar la Comunitat dels Estats d'Àfrica Occidental, que avui té un passaport comú que facilita àmpliament el pas de les fronteres entre els diferents països d'Àfrica occidental. I més en general la globalització és simbolitzada i posada en marxa per l'Organització Mundial del Comerç. Aquesta ampliació de l'Organització Mundial del Comerç provoca migracions molt més importants en la mesura que l'Organització Mundial del Comerç s'ha ampliat avui dia a 150 països: tots els països de color verd fosc d'aquest mapa, inclosos, com se sap, la Xina i el Vietnam. I la Xina il·lustra perfectament aquest fenomen; mentre la Xina vivia en autarquia, mentre la

Xina tenia les fronteres tancades als canvis internacionals, controlava les seves fronteres i els moviments migratoris des de la Xina eren gairebé inexistents. Des que la Xina, el 2002, va decidir d'inscriure la seva economia a l'Organització Mundial del Comerç, aquesta obertura de la Xina s'ha traduït sens dubte en una determinada lliure circulació de les mercaderies, però també en una obertura de la Xina, de les immigracions empresarials, com ara, de fet, d'immigrants espanyols, per exemple, o catalans, que van a invertir a la Xina, i, al mateix temps, en la mesura en què s'obren les fronteres a una immigració de quadres de tècnics o de directius d'empreses i que s'obren les fronteres a la llibertat de circulació d'un determinat nombre de mercaderies, ja no es poden controlar com quan es vivia en autarquia. Es pot observar que, des de l'any 2000, una emigració xinesa que no existia en les dècades anteriors s'ha desplegat de manera important, especialment a Europa. Per tant, volem insistir en les decisions polítiques que faciliten la immigració, que és aquesta primera nova lògica migratòria.

La segona nova lògica és el que anomenem la internacionalització, és a dir, el conjunt de tècniques que faciliten els intercanvis d'informacions, que faciliten els transports i que, en conseqüència, faciliten les migracions, i en particular les migracions reticulars. D'una banda, hi ha, sens dubte, tots els progressos en matèria de transport aeri. Fa cinquanta anys, hauria estat difícil imaginar que un habitant de Sri Lanka es convertís en vint-i-quatre hores en un immigrant a Catalunya, perquè el temps del transport de Sri Lanka a Catalunya era bastant llarg. Avui, a penes amb un dia de transport es pot anar de Sri Lanka a Catalunya. Per il·lustrar-ho amb un altre exemple, aquí, a Catalunya, cada any, hi ha un cert nombre de colombians que vénen a fer-hi tasques de temporada. Això és possible gràcies als avenços dels transports aeris. Fa cinquanta anys ningú no s'hauria imaginat que els colombians podrien venir tres mesos, a l'estiu, per exemple, a fer una feina a Catalunya, i tornar a marxar després a Colòmbia. Així doncs, disposem de moltes tecnologies noves que han fet que la migració sigui extremament fàcil. Llavors, per il·lustrar-ho, en primer lloc posem l'exemple de l'aeroport de Kiev, a Ucraïna, en la mesura que simbolitza aquesta internacionalització. Fa vint anys, des de Kiev, com a companyia aèria hi havia l'opció de triar entre Aeroflot i Aeroflot. Ara la llista de companyies aèries que poden comunicar Kiev és molt més àmplia, la qual cosa multiplica evidentment les possibilitats migratòries. D'altra banda, hi ha un determinat nombre d'ucraïnesos a Espanya, encara que n'hi ha més a Itàlia que a Catalunya.

Un altre exemple molt important d'aquesta revolució aèria és el desenvolupament de les companyies de baix cost, que fan que el cost de la migració, sens dubte, sigui més baix. És el que anomenem l'efecte Ryanair. El cas que aquestes companyies de baix cost fan possibles moltes migracions i expliquen en particular la presència a Catalunya i a Espanya de més anglesos cada cop, perquè per a ells, migrar d'Anglaterra a Espanya –per descomptat que és fer més de 1.000 km– no els representa un viatge car i poden fer venir els amics o tornar a Anglaterra molt fàcilment, tenint en compte la disminució del cost dels preus aeris.

Perquè aquesta internacionalització és també la possibilitat d'informar-se o de mantenir el contacte. Pensem que abans d'aquestes noves lògiques migratòries algunes famílies dissuadien els seus fills o les seves filles d'emigrar perquè es deien «quan tornaré a tenir notícies del meu fill que deixa el meu territori? O de la meva filla que deixa el meu territori?». I avui, amb el desenvolupament del telèfon mòbil, amb Internet, la família no està preocupada, perquè estarà informada tots els dies del procés migratori del seu parent, i això es manifesta en el fet que la majoria d'emigrants, en general, no emigren sols, sinó que emigren amb el seu telèfon mòbil, la qual cosa no passava abans, evidentment.

Un altre símbol, i aquí he trobat un element extraordinari, perquè és una cosa que no hem vist enlloc més del món: a l'aeroport de Cali, a Colòmbia, hi ha un sistema per poder recarregar la bateria dels telèfons mòbils. Hi ha totes les marques de telèfons mòbils amb els tipus d'endolls diferents. Així s'ajuda les persones a poder seguir informant-se, a mantenir el contacte, la qual cosa facilita els fluxos migratoris i òbviament el desenvolupament de Wi-Fi als aeroports. A l'aeroport d'Erevan, a Armènia, es fa saber que ara hi ha connexió Wi-Fi, la qual cosa permet també mantenir el contacte i facilitar l'emigració. I finalment aquestes noves lògiques migratòries s'han consolidat –sense que en vulguem fer publicitat– pel desenvolupament del BlackBerry.

La tercera nova lògica migratòria: els fenòmens de la mundialització, és a dir, el fet que, tenint en compte la globalització i la internacionalització, les empreses i els agents econòmics es posen a adaptar estratègies mundialitzades. L'estratègia mundialitzada que els convida a considerar tot el món com una possible terra de residència i que els convida a invertir en tots els països del món i a desenvolupar migracions empresarials, migracions lligades a les activitats econòmiques.

Per il·lustrar aquesta mundialització, esmentaré només una societat, també sense voler-ne fer publicitat, però que considero que simbolitza bastant bé el fenomen de la mundialització en la mesura que aquesta empresa està àmpliament present arreu del món, cosa que suposa, sens dubte, migracions: migracions de formadors per formar les persones locals en les tasques de l'empresa, migracions de controladors de gestió per comprovar els comptes, migracions de formadors de persones locals que es formaran a l'estranger, etc. I alhora, per tant, intercanvis permanents entre les seus socials i els restaurants locals en la mesura que es tracta al mateix temps de vendre a tot el món els mateixos productes, però cada cop intentant tenir un producte una mica local que doni alhora una dimensió mundial i local al producte. Llavors, això simbolitza sens dubte les noves migracions empresarials; recorrerem una mica el món per veure com funciona això.

A Budapest: el que és característic és un pastís que és molt dens però que agrada molt als hongaresos.

A Madrid, el que és interessant és el casament de la modernitat, el nom del restaurant, amb el Madrid clàssic amb el nom del carrer.

A Nicòsia, no obliden escriure els anuncis en grec.

A Aquisgrà, es pot veure alhora el nom global, McDonald's, i al mateix temps uns cavalls que simbolitzen la identitat d'Aquisgrà.

A Aqaba, Jordània, que és un país musulmà, sabem que l'hamburguesa va ser creada el 1989, perquè es dóna el calendari cristià i no el calendari musulmà.

A Tbilissi, Geòrgia, es poden veure les lletres georgianes que fan pensar sempre en els fideus.

Per acabar posarem l'exemple de l'aeroport de Bogotà per demostrar que a través d'aquestes inversions a l'estranger, aquesta empresa d'orientació mundial desencadena inevitablement un nombre molt alt de migracions.

I així ja tenim les tres noves lògiques migratòries, lligades a la globalització, la internacionalització i la mundialització.

Sens dubte, cal recordar-ne una altra que en part ja s'està desenvolupant: són les migracions climàtiques. Crec saber que els anglesos que vénen a Alacant, a Múrcia o a Catalunya hi vénen potser perquè hi ha una mica més de sol que a la bonica Anglaterra. Ja es pot parlar doncs de migracions climàtiques. Per descomptat, és probable que amb els canvis climàtics que es podrien produir en el segle XXI aquestes migracions climàtiques tinguin molta més importància. Hi ha una sèrie de llocs del món que són al nivell de l'aigua i, si el nivell del mar augmenta, això podria desencadenar algunes migracions climàtiques.

Per concloure, voldríem proposar simplement tres reflexions: la primera reflexió és que cal comprendre que avui dia la migració és una combinació de factors i, per tant, que fa falta sumar al mateix temps els efectes dels factors migratoris clàssics i els efectes de les noves lògiques migratòries per comprendre el que passa. El segon element és que els fluxos són cada vegada més complexos i sovint el migrant, quan se'n va, considera potser un lloc d'arribada, però no arribarà per força al lloc en què ha pensat, perquè en el seu recorregut se li hauran presentat altres oportunitats de les quals haurà estat informat, gràcies al seu telèfon mòbil, gràcies a Internet, etc. I, per tant, és difícil voler tancar l'efecte migratori totalment en les lògiques racionals.

Finalment, desenvolupa inevitablement una preocupació de doble territorialitat. Vull dir amb això que l'emigrant alemany que deixava Alemanya en el segle XIX cap a Amèrica abandonava la seva família, els seus amics i girava l'esquena al seu territori. Per a ell no era possible seguir mantenint els contactes amb el seu territori d'origen: en el segle XIX, els avions no existien, Internet no existia, el telèfon no existia. I, per tant, era un marxar sense retorn i sense mantenir contacte amb el seu país d'origen, mentre que avui dia, és clar, l'emigrant pot mantenir, sense cap mena de dubte, lligams amb el seu país d'origen. I això fa, doncs, que la seva identitat es basi en una doble territorialitat, és a dir, en el territori en què resideix, però també en el territori del qual és natural, i aquesta realitat d'una doble territorialitat significa, sens dubte, adaptar les nostres polítiques d'integració a aquesta realitat. Seria completament absurd, quan un estranger s'instal·la en un territori, dir-li ara que ha de fer *tabula rasa* del passat i oblidar totalment la seva antiga identitat, quan aquesta identitat potser també és un enriquiment.

I, en segon lloc, aquesta doble territorialitat té un altre element fonamental: és que pot ser un triomf extremament valuós en les polítiques de codesenvolupament i, per tant, en la possibilitat d'ajudar els països menys desenvolupats a millorar el destí de la seva població.

Gràcies per la vostra atenció.

(Aplaudiments.)

Gràcies senyor secretari. He de confessar que decebré totes les persones que m'han fet preguntes, perquè cada pregunta mereixeria una conferència, i, per tant, senzillament donaré només alguns elements complementaris de reflexió. En primer lloc, volia agrair a la senyora que ha recordat el paper de la televisió –no he tingut temps, en la meva conferència, d'esmentar-lo. És completament essencial, i la televisió i el telèfon també, ara, i per consegüent és el que fa que alguns països semblin El Dorado. En efecte, és una de les raons per les quals tenim aquesta nova lògica migratòria de la internacionalització i és un aspecte que veiem positivament, que hem volgut posar en evidència en aquest estudi especialment.

Aleshores, potser ara es tractaria de donar una resposta global a totes les preguntes pertinents, recordar, en efecte, un punt essencial que és que tenim massa tendència a Europa a parlar d'immigració. Des d'un punt de vista purament real i geogràfic, només hi ha immigració si hi ha en primer lloc emigració, és a dir, que una persona arriba a un país, però que abans ha deixat el país on residia. Això vol dir que en lloc de preguntar-nos sobre quina ha de ser la política d'immigració a Europa, cal preguntar-se també potser en primer lloc sobre les causes de les emigracions d'un cert nombre de països pobres. I serà estudiant aquestes causes que podrem reflexionar i arribar a millors polítiques. Ara parlarem de les causes, com s'ha comentat en un gran nombre de preguntes, les causes relacionades amb la història política i econòmica d'aquests països. Així doncs, és veritat que tenim en aquest cas concret responsabilitats, i si em permeten, com que sóc francès, plantejaré un exemple francès. El país del món que ha rebut més ajudes públiques al desenvolupament és Algèria. I per què Algèria? Perquè al llarg de moltes dècades, França va decidir pagar el petroli i el gas algerià per sobre del preu mundial del mercat. França va actuar així sense vigilar si la utilització d'aquest ajut públic servia veritablement per al desenvolupament dels algerians. El resultat és que aquests diners són a Suïssa. Són a Suïssa perquè de fet el que es va fer va ser encoratjar els sistemes de corrupció. Es van encoratjar les nomenclatures, amb bons sentiments, pensant que perquè s'ajudava pagant més car el gas i el petroli es reparava la colonització, sense mirar les conseqüències de la utilització d'aquells diners. Potser algú ha vist l'última relació de l'UNCTAD (United Nations Conference on Trade Development) que posa en evidència les quantitats que surten d'Àfrica, que són molt considerables i més importants que l'ajuda al desenvolupament. Perquè el problema també és aquest, és a dir, que s'han d'aplicar polítiques de

codesenvolupament per encoratjar els que tenen recursos als països pobres a invertir al seu país. Voldria fer una comparació que alguns trobaran potser brutal, però que serveix per comprendre el fenomen. Hi ha sens dubte corrupció en tots els països del món en graus diversos, però globalment hi ha una diferència entre la corrupció als països asiàtics i la corrupció als països africans. La corrupció als països africans, que és una de les raons del deute, no cal oblidar-ho, són diners que no es reinverteixen a l'Àfrica, sinó que són diners que se'n van fora d'Àfrica. La corrupció als països asiàtics, globalment, sens dubte, no és neta, però són diners que es reinverteixen a Àsia. I, per tant, cal que es posin en marxa polítiques que permetin el desenvolupament d'aquests països; també cal que es reconeguin totes les culpes que hem tingut, tant per l'herència que hem deixat com pel fet que hem acceptat continuar encoratjant alguns governs que s'interessaven molt més pels seus propis interessos personals que pels béns comuns de la seva societat. En efecte, aquí toquem un problema de fons, és a dir, que molts països anomenats pobres són extraordinàriament rics. La llista de països que tenen recursos molt considerables i que són pobres és llarga, i, per tant, cal que les polítiques de codesenvolupament es facin de manera que es faciliti el desenvolupament d'aquests països.

Però, no obstant això –i també s'ha plantejat una pregunta sobre aquest aspecte–, no cal oblidar que la migració és un conjunt i no s'ha de considerar senzillament la immigració de pobresa. A més a més, quan se sap que no són els més pobres els qui emigren, perquè els més pobres no tenen mitjans per emigrar, no tenen mitjans per pagar els *passadors*, no tenen mitjans per ser a les xarxes d'informació, i, per tant, són més aviat les classes mitjanes, fins i tot les classes més altes: un determinat nombre de països d'Àfrica veu que el seu metge se'n va cap als països del nord. I és aquí que pensem que tenim una responsabilitat encara més gran, en la mesura que, de tant en tant, al nord tendim a voler agafar els millors recursos que hi ha al sud i el fet és que tenim més metges de Malawi a Manchester que a Malawi, com si Malawi no necessités aquests metges per al seu propi desenvolupament sanitari.

Pensem doncs que, a més dels problemes històrics, cal mirar la situació present, en la qual tenim, de vegades, una actitud egoista respecte dels països pobres, quan la nostra missió és afavorir el desenvolupament, cosa que suposa una revisió completa, a parer nostre, de la manera en la qual hem concebut l'ajut públic al desenvolupament. Perquè avui dia els mètodes que han estat utilitzats per a l'ajut públic al desenvolupament han tingut resultats molt mediocres. Els països que més s'han desenvolupat no són els països que han rebut més ajuda pública al desenvolupament i, de vegades, són els països que no n'han rebut els que s'han desenvolupat més, com es pot observar en el cas d'alguns territoris illencs. Abans la senyora començava la seva pregunta, la primera pregunta, dient que «trencaré un vidre» –no recordo la fórmula que ha utilitzat–, però és una mica el que diem. Aquí s'ha de fer un diagnòstic realment precís de la situació, fer un diagnòstic clar de les raons de l'emigració, fer un diagnòstic de les conseqüències de l'emigració per als països de partida, fer un diagnòstic de les conseqüències de l'emigració per als països d'arribada, i crec que cal

enterrar tots els tabús, totes les discussions ocioses, tots els tòpics de moda i fer un diagnòstic que ens permeti aplicar polítiques que satisfacin els objectius del mil·lenni. Perquè els objectius del mil·lenni estan escrits de moment sobre el paper, però la seva traducció a la realitat de moment és extremament pobra. És també el nostre deure fer que els objectius del mil·lenni es tradueixin en l'establiment de polítiques concretes, cosa que suposa mirar la realitat d'una manera molt concreta.

Més preguntes. Em sembla que allà al final n'havia quedat alguna per fer.

P.: Jo volia referir-me a la importància del que ha plantejat, tenint en compte que el que parlarem en aquest congrés té a veure amb l'acollida. Però, si el marc general que planteja l'exposició no és gaire clar, a més faltarien els factors centrals. Per a mi, els factors centrals, com deia molt bé, són els factors que estan provocant la immigració, i, pel que ha exposat, he tingut la impressió que hi ha una causa central, que és el problema de la situació que estan vivint els països del Tercer Món, que està provocant la immigració. I aquests factors no són tots els mateixos. El tema econòmic és un tema molt important, i no és exclusivament el problema de la corrupció que hi ha en aquests països, que realment existeix i és molt fort, però no és el factor, perquè si hi ha corrupció, també hi ha els que corrompen, i això sempre va lligat. I amb la seva exposició final semblaria que si fem un bon cofinançament o codesenvolupament i controlem bé aquests governs des d'Europa, des dels països importants, la cosa podria funcionar. I opino que no és així. En el factor de la immigració, i estem parlant, com ha dit, ben bé de dos-cents milions al món, aquesta situació s'ha de prendre com a punt de partida: la situació econòmica. Què passa amb el Tercer Món? Tot el que significa el que vostè ha plantejat com un dels eixos, per exemple McDonald's –que és la representació de les multinacionals al món–, no és una expressió d'una empresa més, sinó l'expressió d'una política econòmica de sectors econòmics determinats al món, que estan portant les seves empreses a obtenir un benefici al Tercer Món amb salaris baixos. I les conseqüències també es paguen en el Primer Món, i ho vivim també a Catalunya, quan s'emporten les empreses a altres països. I això és el que està passant. Quan convé, cal buscar la mà d'obra al Tercer Món; quan convé, cal portar la mà d'obra al Primer Món. Tot i que exclusivament està supeditat a la situació econòmica o, com a factor fonamental, encara n'hi ha d'altres, però el factor fonamental és aquí. Si no hi ha aquesta correcció, la discussió no és entre els diferents partits, com vivim a l'Estat espanyol, que debaten que si la Llei d'estrangeria és més bona o si és el que atrau la gent, sinó que el que porta realment la gent és la necessitat de buscar una vida millor. I això està causat per les polítiques econòmiques a escala mundial. La globalització està portant cada vegada més pobresa al món, i si no hi ha correcció de la globalització, d'aquesta injustícia que està vivint el món, la immigració ens separarà, per més política d'acollida que fem aquí. I l'any que ve estarem discutint en un nou congrés amb més immigrants a Catalunya i amb més immigrants no solament legals, sinó amb més immigrants il·legals, perquè les polítiques legislatives són cada vegada més restrictives i cada vegada tindrem més immigrants i més il·legals. Llavors crec que el factor és aquest.

Moltes gràcies per totes aquestes preguntes, senyor secretari. Abans la consellera ha recordat la preocupació de Catalunya per organitzar l'acollida migratòria i organitzar-la als mateixos països d'origen. Jo diria que Catalunya ha d'organitzar també l'acollida a la tornada d'emigrants que volen tornar al seu país d'origen temporalment o definitivament, perquè el problema és el mateix. Hi ha immigrants que volen participar en el desenvolupament del seu país d'origen, però cal que tinguin, en el moment de tornar al seu país d'origen, condicions d'acollida que els permetin invertir en el seus països d'origen. Tenim la sort, al nord, de ser països desenvolupats, i, per tant, la nostra funció no és dir als països del sud «sabem exactament com cal que feu això o allò o allò de més enllà...». En canvi, tenim una experiència que fa que puguem ser assessors i dir-los «escolteu, tenint en compte la nostra experiència, podem dir-vos això o allò». Cal comparar el problema del desenvolupament d'un país amb el problema de la creació d'una empresa. No hi ha cap empresa que s'hagi pogut crear, desenvolupar-se, sense que hi hagi persones al seu voltant que assessorin el/la creador/a de l'empresa. De la mateixa manera calen assessors, i, en particular, per a qui vol tornar al seu país per invertir els diners que ha estalviat al país on havia emigrat, per crear activitats al seu país d'origen. Necessita que l'assessorin, necessita bancs adaptats i, per tant, com es pot observar, sens dubte, cal desdoblar la política –si em permeten que utilitzi les paraules de la senyora consellera– que ha de ser alhora acollida per als migrants que tornen i acollida per als migrants que tornen i que volen reinvertir al seu país.

Ara farem cinc observacions respecte de les cinc preguntes.

Pel que fa a la primera observació, pensem que el senyor tenia raó abans quan deia que es produeix l'explotació de l'immigrant, especialment a través del treball il·legal. Quan un immigrant és un treballador il·legal, els riscos d'explotació, fins i tot, d'esclavitud, són extremament importants. S'ha viscut malauradament a França, en aquests darrers anys, perquè França ha instaurat en el marc de l'ampliació de la Unió Europea el que s'ha anomenat el «període de prova», és a dir, que, tot i que s'accepti que Polònia, Hongria i Eslovàquia formin part de la Unió Europea, no tenen dret a la lliure circulació de les persones. El resultat és que tenim un cert nombre d'eslovacs i polonesos que eren il·legals a França, especialment en el sector de la construcció, l'obra pública, i aquests il·legals van ser els obrers més explotats. Per tant, lluitar contra la feina il·legal és realment una prioritat si es vol senzillament respectar els drets de les persones.

El segon element són els aspectes culturals que s'han destacat. Són fonamentals. De fet, n'hi ha prou de mirar la història dels països, fins avui, per veure que qualsevol país que és incapaç d'obrir-se als altres és un país que s'empobreix. La riquesa ve dels intercanvis culturals. És l'intercanvi cultural el que ens permet en primer lloc conèixer-nos millor nosaltres mateixos i assumir millor la nostra pròpia realitat cultural i millorar-la. Perquè, d'altra banda, l'intercanvi que practiquem avui és una cosa completament fonamental, i, per tant, qualsevol intercanvi és una riquesa. El que seria horrible és que tots fóssim clons els uns dels altres. Com m'agrada dir

als meus amics belgues o als meus amics quebequesos, a mi m'agraden els belgues que tenen l'accent belga, i no m'agraden els belgues que tenen l'accent francès. M'agraden els quebequesos que tenen l'accent quebequès, però no m'agraden els quebequesos que tenen l'accent francès; això no m'interessa. El que m'interessa és intercanviar amb les persones que justament són diferents i és això l'avantatge cultural totalment fonamental: és l'intercanvi de les cultures, i la nostra història europea, especialment la història de l'edat mitjana, amb aquestes universitats de Pàdua, de Bolonya, de París, d'Oxford, de Salamanca que intercanviaven ininterrompudament els seus estudiants; Erasmus existia a l'edat mitjana d'una manera encara més important que avui. El que hom s'oblida de dir és que aquest intercanvi era completament fonamental.

El tercer element és que cal mantenir perfectament que l'ésser humà es basi en un principi, que és, amb tot, gairebé general: el desig de viure i treballar al seu país. Això no vol dir que l'ésser humà durant la seva vida no tingui ganes, en un o un altre període de la seva vida, d'anar a treballar en un altre lloc, d'anar a viure més enllà, és clar que sí, però si es fa un sondeig o un referèndum a tota la població del món, segur que si es pregunta a la gran majoria dels humans «vol viure i treballar al seu país?», la resposta serà «sí!». Això vol dir que quan algú fa l'esforç de deixar el seu país per anar a un altre indret, és que hi ha una causa que desencadena aquesta marxa, que no és necessàriament voluntària. I perquè la majoria dels africans –per parlar de l'actualitat d'avui dia– que arriben a les Canàries, no van a les Canàries per plaer, sinó que preferirien viure i treballar al seu país, que el seu país es desenvolupi i que hi puguin viure. La majoria desitjaria tornar-hi.

Aquest és, doncs, un principi fonamental. Crec que cal mirar endavant i és un principi que pot ajudar-nos a pensar en les polítiques de desenvolupament. Perquè això vol dir que no cal aclaparar els nostres immigrats dient-nos que ara que ens pertanyen, el seu país d'origen ja no els afecta.

La quarta reflexió és sobre el tema de la identitat, de la doble territorialitat. El postulat proposat té la formulació següent: «tota identitat autèntica és plural». Dit d'una altra manera, no cal tancar mai ningú en una identitat única. Si agafem qualsevol persona que hi ha en aquesta sala, la seva identitat individual depèn del municipi on va néixer, de l'escola a la qual va anar, de les associacions en les quals ha participat, del tipus de família en la qual ha viscut, pel fet que és catalana o que no és catalana, pel fet que se sent europea, perquè se sent potser al mateix temps de Figueres perquè és nascuda a Figueres, catalana perquè és catalana, espanyola perquè troba que, encara que Catalunya hauria de ser àmpliament autònoma, no és dolent que Espanya existeixi, i europea perquè troba que Europa és una bona cosa, i també ciutadana del món perquè considera que no ha de desinteressar-se de tot el món, perquè tota identitat autèntica és plural. En aquest sentit, certament, és aquesta riquesa dels intercanvis de les identitats que fa la bellesa i l'encant de la vida, i, per tant, és després d'assimilar aquest fet que qualsevol identitat autèntica és plural i es poden practicar millor les polítiques d'integració. Sé que el que dic és molt difícil,

perquè, desgraciadament, mediàticament se simplifica la cosa. Es diu que una persona és musulmana, aleshores se la tanca en una identitat religiosa, identitat religiosa que, d'altra banda, no existeix, perquè en el si de l'Islam hi ha 500 pràctiques diferents de la religió. Si som a les Comores o si som a Andalusia, hi ha musulmans que són totalment diferents els uns dels altres, encara que es reconeguin tots en el profeta. Així doncs, hi ha aquesta tendència de voler penjar una etiqueta a les persones i afirmar després que aquella persona és d'aquella manera. I no és així, la realitat humana és, sortosament, molt més rica que això i, per tant, és la comprensió d'aquesta riquesa la que ens permetrà acollir les persones en la seva diversitat de riqueses.

I, finalment, el darrer punt. La senyora ha parlat de feminització de la migració, que és en efecte una realitat molt important d'aquestes noves lògiques migratòries; per tant, conclouria dient que algú havia dit que «la dona és el futur de l'home» i per això es podria dir potser que la dona és el futur de la migració.

Sr. Oriol Amorós

Gràcies, senyor Dumont. La vostra conferència ha estat molt interessant.

Voldria també agrair especialment a les més de cent persones que no són en aquesta sala, però que estan seguint, perquè no cabíem aquí tots, la conferència a una sala auxiliar i recordar-los que a les 11.30 h en punt començarà la taula següent.

El professor de la Universitat de la Sorbona a París Gerard-François Dumont durant la conferència inaugural. / *Secretaria per a la Immigració*.

L'auditori del World Trade Center de Barcelona ple de gom a gom durant la inauguració del Congrés. / *Secretaria per a la Immigració*.

Congrés Internacional sobre l'Acollida de les Persones Nouvingudes

Col·lecció «Ciutadania i Immigració»
Núm. 2

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria per a la Immigració

Març 2009

ISBN 978-84-393-7897-6